

УДК 347.965.12

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.56>**О. О. Козлов**аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ РАД АДВОКАТІВ РЕГІОНУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню питання ролі рад адвокатів регіону у реалізації гарантій адвокатської діяльності. Підкреслено актуальність проблематики порушення прав адвокатів, що підтверджується наведеними статистичними показниками діяльності Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності Національної асоціації адвокатів України (у 2022 р. до цього комітету надійшло 59 звернень про порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності (направлено 56 відповідей комітетом), а у 2021 р. – понад 150 звернень про порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської (направлено 145 відповідей)).

Звернуто увагу, що проблематика дослідження ролі рад адвокатів регіону не знайшла належного висвітлення в науковій літературі, а статистичні показники щодо діяльності рад адвокатів регіону з цього питання у відкритому доступі мають поодинокий характер.

Акцентовано увагу, що на регіональному рівні при кожній раді адвокатів регіону діє Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності (або з подібною назвою). Досліджено стан висвітлення інформації щодо цих комітетів на сайтах Ради адвокатів Одеської області, Рад адвокатів Чернівецької, Волинської, Львівської, Житомирської, Київської, Івано-Франківської, Чернігівської, Харківської, Закарпатської, Дніпропетровської областей.

Зроблено висновок, що у певному сенсі досвід Комітету захисту прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області має передовий характер та може бути прикладом для наслідування іншими радами регіонів. Висловлено точку зору, що обраний комітетом цієї ради підхід до висвітлення інформації сприяє наближенню комітету до адвокатів, підвищенню їх обізнаності у механізмах захисту своїх прав та забезпеченню прозорості діяльності комітету та Ради адвокатів Одеської області загалом.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, адвокатська діяльність, адвокатське самоврядування, органи адвокатського самоврядування, рада адвокатів регіону, гарантії адвокатської діяльності.

Постановка проблеми. Відповідно до чинного законодавства, адвокатське самоврядування є гарантованим державою правом адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури у визначеному законом порядку. Однією з організаційних форм адвокатського самоврядування є ради адвокатів регіон, на які, серед іншого, покладено забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів [1].

На жаль, проблематика порушення прав адвокатів вже упродовж тривалого часу не втрачає своєї актуальності. Наведена теза підтверджується статистичними показниками Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності Національної асоціації адвокатів

України. У 2022 р. до цього Комітету надійшло 59 звернень про порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності (направлено 56 відповідей комітетом) [2]. У свою чергу, у 2021 р. до Комітету надійшло понад 150 звернень про порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності щодо яких комітетом направлено 145 відповідей [3].

У свою чергу, проблематика дослідження ролі рад адвокатів регіону не знайшла належного висвітлення, а статистичні показники щодо діяльності рад адвокатів регіону мають поодинокий характер. До прикладу, можна зазначити, що Комітетом захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області у 2021 р.

було опрацьовано 12 заяв про порушення професійних прав адвокатів (з них 4 – було опрацьовано головою Комітету В. І. Семеновим). Наведене обумовлює актуальність проведеного дослідження та необхідність в її всебічному опрацюванні.

Стан розробки теми. Звернемо увагу, що деякі аспекти проблематики порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, ролі органів адвокатського самоврядування в цьому аспекті досліджували такі науковці та практики як С. О. Ковтун, Н. М. Бакаянова, У. П. Бек, В. А. Гвоздй, Т. Б. Вільчик, А. М. Бірюкова, С. О. Іваницький та інші.

Окремої уваги заслуговують висновки Т. Б. Вільчик щодо найтипівіших порушень прав і гарантій адвокатів, а саме: 1) ненадання адвокатам доступу до своїх клієнтів; 2) порушення права на конфіденційне спілкування клієнта з адвокатом; 3) ненадання чи невчасне надання адвокату доступу до інформації, матеріалів справи (по суті, перешкоджання підготовці захисту) тощо [4, с. 144]. Вважаємо, що виокремлення найбільш типових порушень позитивно сприяє визначенню напрямків удосконалення чинного законодавства задля забезпечення дотримання прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

Метою статті є висвітлення теоретичних та практичних аспектів вжиття радами адвокатів регіону заходів з реалізації гарантій адвокатської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Як нами було зазначено раніше, відповідно до ст. 48 Закону України, рада адвокатів регіону сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів. Ці повноваження знайшли подальшого відображення в положеннях про відповідні ради адвокатів. До прикладу, у Положенні про Раду адвокатів Чернігівської області передбачено, що вона сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів. Крім того, рада вживає відповідно до законодавства заходів щодо усунення державними органами та органами місцевого самоврядування порушень професійних прав та гарантій адвокатської діяльності; вносить пропозиції про усунення виявлених порушень і недоліків та притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях [5].

Варто зазначити, що на регіональному рівні при кожній раді адвокатів регіону діє Комітет

захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності. Зокрема, Радою адвокатів Одеської області 19.08.2015 р. затверджено Положення про Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області [6], відповідно до якого Комітет «є постійно діючим представницьким колегіальним органом Ради адвокатів Одеської області, що створюється при Раді адвокатів Одеської області з метою вирішення питань, пов'язаних із захистом професійних прав адвокатів та забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності, в порядку, передбаченому чинним законодавством України» (п. 1). При цьому в Положенні зауважується, що «порушення особистих прав адвоката, як фізичної особи та/або клієнтів адвоката при наданні правової допомоги не належать до повноважень Комітету крім випадків нерозривного зв'язку із порушення прав та законних інтересів самого адвоката» (п. 13.1).

Відповідно до Положення основними завданнями Комітету є: забезпечення невідкладного та ефективного реагування на протиправні дії, спрямовані проти адвоката, з боку будь-яких державних органів, зокрема, органів прокуратури, досудового розслідування, судової влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших юридичних та фізичних осіб; захист прав та забезпечення дотримання гарантій шляхом здійснення незабороненої законодавством діяльності щодо конкретного адвоката, групи адвокатів, адвокатського об'єднання або бюро у випадку їх порушення чи загрози порушення; здійснення профілактичної роботи, яка направлена на попередження порушень прав та забезпечення дотримання гарантій; прийняття, узгодження та систематичне вдосконалення необхідних заходів оперативного реагування при порушенні прав та гарантій; сприяння професійному розвитку адвокатів, а також підвищенню їх кваліфікаційних якостей щодо захисту прав та забезпечення дотримання гарантій; інформування адвокатської спільноти та громадськості про розгляд та вирішення питань, які віднесені до компетенції Комітету; контроль, аналіз, передбачення і прогнозування стану справ щодо порушення Прав адвокатів регіону, своєчасне інформування керівництва Ради адвокатів; участь у розгляді та підготовці пропозицій Комітету щодо вдосконалення законодавства України з питань, що стосуються діяльності адвокатів та забезпечення їх прав;

участь у розробці та реалізації системи заходів, які проводяться у взаємодії з державними та правоохоронними органами щодо захисту життя, здоров'я, честі, гідності, майна адвокатів і членів їх сімей від злочинних посягань, інших протиправних дій; забезпечення оперативного опрацювання інформації, що надходить, а також вжиття необхідних заходів реагування щодо порушення прав адвокатів; участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері захисту прав та забезпечення дотримання Гарантій (п. 14).

Водночас варто вказати, що відповідно до інформації, розміщеної на офіційних сайтах рад адвокатів регіонів, назва комітету, який обіймається захистом прав адвокатів та забезпечення реалізації гарантій адвокатської діяльності, на теперішній час не є уніфікованою, так само на сайтах різним є обсяг інформації стосовно їх організації та діяльності.

Зокрема, як вже вказувалося, в Одеській області – це Комітет захисту прав та гарантій адвокатської діяльності, і на сайті Ради адвокатів Одеської області [7] міститься вичерпний перелік інформації: положення про комітет, його склад, результати діяльності за попередні роки. Більш того, на сайті навіть розміщений номер мобільного телефону Голови комітету, аби в адвокатів Одеської області була змога скомунікувати з комітетом у разі виникнення невідкладних ситуацій.

Вкрай протилежною є ситуація на сайтах Ради адвокатів Чернівецької області [8] та Волинської області [9], на яких взагалі не міститься інформація про комітети при раді, зокрема і про комітет із захисту прав адвокатів. Подібна ситуація склалася у Львівській області, де при перегляді вкладки «Комітети» на сайті Ради адвокатів Львівської області надається для ознайомлення ст. 48 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [10].

У свою чергу, на сайті Ради адвокатів Житомирської області, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Житомирської області не міститься інформації про комітети взагалі [11].

У Київській області цей комітет має назву Комітет захисту прав адвокатів. Вкрай позитивно, що на сайті Ради адвокатів Київської області розміщено Положення про цей комітет, інформація про його склад (голова, його заступник, секретар, члени комітету та відомості щодо їх свідоцтв про право на заняття адвокатської діяльності у т.ч. номер свідоцтва, дата його

видачі, орган, що видав свідоцтво, та дата прийняття рішення щодо цього) [12].

В Івано-Франківській області цей комітет має назву Комітет захисту прав адвокатів. На сайті ради висвітлюється мета та завдання комітету. На жаль, додаткова інформація відсутня [13].

В Чернігівській області відповідний комітет має назву – Комітет захисту прав адвокатів [14], проте про напрями його діяльності інформація викладено дуже лаконічно у трьох абзацах. До речі, варто зазначити, що офіційному сайті Ради адвокатів Чернігівської області не міститься ані положення про цей комітет, ані його складу, ані його контактних даних, ані результатів його діяльності за минулі роки.

Як позитив варто вказати, що при Раді адвокатів Харківської області відповідний комітет вже має більш повну назву – Комітет захисту прав та гарантій адвокатської діяльності, а на сайті міститься дещо розширена інформацію про напрями його діяльності [15], проте, на жаль, так само на сайті немає положення про нього, відомостей про персональний склад, контактних даних та результатів діяльності.

В Закарпатській області комітет має назву Комітет захисту прав адвокатів [16] і, як позитив, на сайті ради міститься контактна інформація (мобільний номер телефону) його голови, проте окремо на сайті немає інформації щодо положення про комітет, його персонального складу чи результати діяльності. На жаль, немає результатів чи просто поточних нових щодо діяльності цього комітету і в розділі сайту «Публікації».

У Дніпропетровській області цей комітет має назву Комітет захисту професійних прав адвокатів. На сайті Ради адвокатів Дніпропетровської області наявна інформація щодо списку членів цього комітету, контактному номеру телефону (на жаль, без зазначення відомостей про особу) та положення про цей комітет [17].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що у певному сенсі досвід Комітету захисту прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області має передовий характер та може бути прикладом для наслідування іншими радами регіонів. Видається, що обраний комітетом цієї ради підхід до висвітлення інформації сприяє наближенню комітету до адвокатів, підвищенню їх обізнаності у механізмах захисту своїх прав та забезпеченню прозорості діяльності комітету та Ради адвокатів Одеської області загалом.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ презентує звіт про діяльність у 2022 році. Вебсайт НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/7854-komitet-zahistu-prav-advokativ-ta-garantij-advokats-koi-diyal-nosti-naau-prezentue-zvit-pro-diyal-nist-u-2022-roci.html>
3. Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ відзвітував про свою діяльність. Вебсайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/news/print/7300-komitet-zahistu-prav-advokativ-ta-garantij-advokats-koi-diyal-nosti-naau-vidzvituval-pro-svoyu-diyal-nist.html>
4. Професійні права адвоката і гарантії адвокатської діяльності у країнах Європейського союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Серія ПРАВО. Вип. 50. Т. 2. С. 143-147. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34304/1/ПРОФЕСІЙНІ%20ПРАВА%20АДВОКАТА.pdf>
5. Положення про Раду адвокатів Чернігівської області: рішення Ради адвокатів України від 27.09.2013 р. URL: <https://advokatrada.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/Положення-про-Раду.pdf>
6. Положення про Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області: рішення Ради адвокатів Одеської області від 19.08.2015 р. URL: <https://unba.odessa.ua/wp-content/uploads/2016/07/Polozhennya-Komitetu-zi-zminamy-2018-rik.pdf>
7. Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності. Вебсайт Ради адвокатів Одеської області. URL: <https://unba.odessa.ua/advokatske-samovyaduvannya/komiteti/komitet-zahistu-profesijnih-prav-advokativ-ta-realizatsiyi-garantij-advokatskoyi-diyalnosti-radi-advokativ-odeskoyi-oblasti/>
8. Вебсайт Ради адвокатів Чернівецької області. URL: <https://advocat4e.wixsite.com/advocatchernivtsi>
9. Вебсайт Ради адвокатів Волинської області. URL: <https://radadvolyn.com.ua/ua/structure/>
10. Вебсайт Ради адвокатів Львівської області. URL: <https://unba.lviv.ua>
11. Вебсайт Ради адвокатів Житомирської області, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Житомирської області. URL: <http://advokaturazt.blogspot.com>
12. Вебсайт Ради адвокатів Київської області. URL: <https://radako.com.ua>
13. Вебсайт Ради адвокатів Івано-Франківській області. URL: <http://advokaty.if.ua>
14. Вебсайт Ради адвокатів Чернігівської області. URL: <https://advokatrada.cn.ua/commissions/#1448375043514-f5964613-137a>
15. Вебсайт Ради адвокатів Харківської області. URL: <https://www.advokat.org.ua/articles/1630-komitet-zakhystu-prav-ta-garantiy-advokatskoyi-diyalnosti-pri-radi-advokativ-kharkivskoyi.html>
16. Вебсайт Ради адвокатів Закарпатської області. URL: <https://razo.org.ua/>
17. Вебсайт Ради адвокатів Дніпропетровської області. URL: <https://advokaty.dp.ua/golovna/komitety-komisiyi/>

Kozlov O. O. The role of regional bar councils in the implementation of guarantees of advocate activity

The article is devoted to the study of the role of the regional bar councils in the implementation of guarantees of advocate activity. The relevance of the problem of violation of the rights of advocates is emphasized, which is confirmed by the above statistical indicators of the activity of the Committee for the Protection of Advocates` Rights and Guarantees of Advocates` Activity of the Ukrainian National Bar Association (in 2022, this committee received 59 complaints about violations of advocates` rights and guarantees of advocates` activities (56 responses were sent by the committee), in 2021 – more than 150 appeals about the violation of the rights of advocates and guarantees of advocates (145 responses were sent)).

Attention is drawn to the fact that the issue of research into the role of the regional bar councils has not been properly covered in the scientific literature, and the statistical indicators on the activity of the regional bar councils on this issue in open access are isolated.

Attention is drawn to the fact that at the regional level, the Committee for the Protection of the Professional Rights of Advocates and the Implementation of Guarantees of Advocate Activity (or with a similar name) operates at the regional level under each bar council of the region. The state of coverage of information about these committees on the websites of the Odesa Region Bar Council, the Chernivtsi, Volyn, Lviv, Zhytomyr, Kyiv, Ivano-Frankivsk, Chernihiv, Kharkiv, Zakarpattia, and Dnipropetrovsk Region Bar Councils was studied.

It was concluded that, in a certain sense, the experience of the Committee for the Protection of Advocates` Rights and the Implementation of Guarantees of Advocate Activity of the Odesa

Region Bar Council is of an advanced nature and can be an example for other regional councils to follow. The point of view is expressed that the approach chosen by the committee of this council to the disclosure of information contributes to bringing the committee closer to advocates, increasing their awareness of the mechanisms for protecting their rights, and ensuring the transparency of the activities of the committee and the Odesa Region Bar Council in general.

Key words: *advocate, bar, advocate activity, advocacy self-government, advocacy self-government bodies, regional bar council, guarantees of advocate activity.*